CALITATEA APĂRĂTORULUI DE SUBIECT AL PROBATORIULUI
(Unele aspecte de drept comparat)

Tatiana VIZDOAGĂ
CZU: 343.12:340.5 tatianavizdoaga@gmail.com

CEDO în art. 6 „*Dreptul la un proces echitabil’’,* printre mai multe garanții, înscrie dreptul la apărare, contradictorialitatea și egalitatea armelor, iar CtEDO în jurisprudența sa dezvoltă întinderea acestora.

Dreptul la apărare este, în mare parte, indispensabil participării apărătorului în procesul penal și a pârghiilor cu care este înzestrat în vederea asigurării unei apărări efective și eficiente. În acest sens, sistemele de drept contemporan conțin reglementări dintre cele mai variate.

Sistemul contradictorial caracteristic dreptului anglo-saxon, în special celui din SUA, este bazat pe așa-numitele norme de drept comun, unde jurisprudența este izvorul principal al dreptului, spre deosebire de dreptul codificat. Precedentele judiciare sunt legea dintre părți. Particularitatea sistemului contradictorial este evidentă și tangibilă în mod special la înfăptuirea justiției, acolo unde exercitarea acțiunii penale aparține părților.

O particularitate definitorie constă în repartizarea sarcinii probei între părțile la proces. Procurorul efectuează urmărirea penală împotriva celui acuzat, iar avocații apărării administrează probele în favoarea acestuia. Avocatul apărării are un rol-cheie, de investigator, putând apela la detectivii particulari pentru a strânge probe în apărare, poate comunica cu martorii, căuta și colecta probe, poate prezenta concluziile experților, poate relata presei despre cazul său. O trăsătură determinantă este și faptul că toate părțile acționează prin mijloace și posibilități egale. Deseori se afirmă că exercitarea dreptului la apărare ar fi direct proporțională cu capacitatea financiară a acuzatului, determinând și calitatea expertizelor, prestația detectivilor particulari (aceștia din urmă, deseori având costuri semnificative).

Sistemul codificat cu reglementări clare este un set de reguli prestabilite, cu aplicare în majoritatea țărilor din Europa de Vest și în

America Latină. Respectivul sistem juridic își are originile în dreptul roman, fiind codificat ulterior în Codul lui Napoleon.

Codul de procedură penală al Republicii Federale Germania (CPP RFG) garantează că fiecare acuzat în orice etapă a procesului poate beneficia de asistența unui apărător. Numărul apărătorilor la alegere nu poate fi mai mare de trei, iar §146 din CPP RFG interzice unui avocat apărător să reprezinte mai mulți învinuiți în cauză, indiferent dacă există ori nu controversă în poziția lor. Același apărător nu poate apăra simultan mai mulți acuzați de săvârșirea aceleiași fapte penale, în aceeași cauză el nu poate apăra simultan mai mulți acuzați cărora le sunt incriminate fapte penale diferite. Dacă învinuitul are un reprezentant legal, acesta din urmă poate alege, de asemenea, în mod independent, un apărător. Avocații, precum și profesorii de drept din instituțiile de învățământ superior germane, în conformitate cu Legea-cadru pentru instituțiile de învățământ superior, care sunt calificați pentru a ocupa funcția de judecător, pot fi selectați ca apărători, alte persoane pot fi selectate numai cu aprobarea instanței. Dacă acuzatul refuză alegerea un avocat apărător, instanța va trebui să-i impună apărătorul în cazul acuzațiilor de infracțiuni grave sau dacă circumstanțele cazului o impun.

Numai avocatul profesionist poate fi desemnat ca avocat al apărării obligatorii, iar costurile respective fiind suportate de stat.

În calitate de subiect al procesului penal, apărătorul are drepturi extinse, care, totuși, nu sunt reglementate în detaliu de CPP.

Statutul procesual al apărătorului include: dreptul de a asista la toate audierile acuzatului; dreptul de a fi prezent la administrarea probei cu martori în instanța de judecată; dreptul de a participa la judecarea cauzei; de a avea acces nelimitat la terminarea anchetei la toate materialele cauzei care se referă la clientul său; dreptul de a solicita administrarea probelor; de a culege informații și de a comunica cu acuzatul în timpul detenției. Întinderea dreptului concret este determinată de faza procesului penal, care potrivit legislației germane de procedură penală este divizat în trei etape: cercetarea penală, etapa intermediară și faza judecății (inclusiv exercitarea căilor de atac și executarea).

Dispozițiile §168c alin. (1), 163 alin. (3) CPP al RFG reglementează prezența avocatului apărător în cursul audierii acuzatului în instanța de judecată și la anchetarea cazului de către procuror. Chestiunea care suscită discuții se referă la dreptul apărătorului de a asista la audierea clientului său de către organele de poliție. Dacă poliția, bazându-se pe opinia dominantă, limitează accesul apărătorului, acuzatul are dreptul să nu facă declarații (lucru neagreat de organele respective).

Îngrădirea accesului acuzatului la apărătorul calificat are serioase repercusiuni asupra valorii probante a declarațiilor. Astfel, declarația făcută de acuzat nu poate fi folosită în procedurile penale, chiar dacă acestuia, în conformitate cu § 136 alin. (1), teza 2) CPP RFG, i-a fost explicat dreptul de a refuza să facă declarații.

În § 148 CPP RFG, denumit „Schimbul de informații cu acuzatul’’, este prevăzut dreptul acuzatului, aflat și în custodie, de a i se permite să facă schimb de informații în scris și verbal cu un avocat al apărării.

Printre altele, dreptul de a alege un avocat în contextul §137 CPP RFG servește la controlul legalității etapei prejudiciare a procesului penal. În acest scop, legea germană de procedură penală oferă apărătorului drepturi pe care acuzatul însuși nu le are. De exemplu, § 168c alin. (2) CPP RFG prescrie avocatului apărător dreptul de a participa doar la audierile martorilor și ale experților la faza judecării. Dreptul de a participa la audierile efectuate de procuror sau de poliție nu este prevăzut în §§ 161a, 163a alin. (5) din CPP RFG, cu toate acestea, un avocat al apărării este împiedicat să participe la atare procedee numai în cazurile în care prezența sa poate amenința realizarea scopului anchetei.

În ciuda faptului că acuzatul nu are aceste drepturi, avocatul apărător poate să-i comunice informațiile primite, în acest scop poate transmite clientului său copii ale materialelor cauzei făcute de acesta. Potrivit practicii judiciare, acest drept este limitat în cazuri excepționale, atunci când există o amenințare la realizarea scopurilor anchetei. Se consideră că, dacă avocatul apărării nu poate împiedica cercetarea penală prin metode abuzive, el este obligat să folosească toate căile de atac prevăzute de lege.

Avocatul apărării are dreptul să dea explicații în locul clientului său cu privire la acuzațiile aduse și poate formula cereri în vederea administrării probelor în apărare pentru a i se dovedi nevinovăția.

În temeiul § 147 CPP RFG, apărătorul este în drept să ia cunoștință de materialele cauzei care au fost înaintate instanței sau care ar fi trebuit să fie prezentate instanței în cazul unei acuzații, precum și să examineze probele aflate în custodia administrativă. Atunci când în dosarul cauzei nu se conțin dispoziții privitoare la terminarea cercetării, cererea avocatului apărător privind accesul la materialele dosarului cauzei sau doar la o parte din dosar pentru a lua cunoștință de conținutul probelor aflate în custodia administrativă poate fi respinsă, cu condiția că există o amenințare pentru realizarea scopului cercetării.

Nu poate fi limitat accesul apărării la materialele referitoare la probarea riscurior arestării persoanei acuzate. Astfel, avocatul apărător trebuie să fie informat într-o formă adecvată cu toate materialele esențiale pentru verificarea legalității limitării liberății individuale. În astfel de cazuri, avocatului apărător ar trebui să i se ofere posibilitatea de a se familiariza cu materialele cazului.

Referințe:

1. ГОЛОВНЕНКО, П., СПИЦА, Н. *Уголовно-процессуальный кодекс Федеративной Республики Германия – Strafprozessordnung (StPO).* Научно-практический комментарий и перевод текста закона. Universitätsverlag, Potsdam, 2012. ISBN 978-3-86956-208-7.